„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВИ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 180. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 20. НОВЕМБРА (2. ДЕКЕМБРА) 1877. ГОДИНА XII.

НАШИ ОСЛОБОДИОЦИ.

У Сарајеву на Аранђел дан 1877.

Кад збиља никаког народа повјест није каки слијепи скучај, или каква сиграчка, него закон природе, онда је појмљиво, да се народна моћ неда сатрти поводом никакве слабости појединих његови чланова, а још мање уображеном силом његових душмана. Ову истину нико боље од српског народа освједочити не може. Јер баш за то, што никоје Словенско племеђ није скроз и скроз чиста Словенска крв као српско племе, оно је знало јуначки и поносно кроз толике вјекове заробљеног балканског и источног хришћанства заставу српске независности и српског значаја високо очувати и невредиму кроз толике вјекове свјету показати, кроз које и велике и богате државе и силни народи падаше и ломише се. А како да данас неће кад је ослободиоц и његов, и свог крштеног народа на истоку, ту?

Мисли нам ове данас за то на ум падају и под перо долазе што се све то боље бистри истина да српске земље ничије не смиједу, нити могу бити до ли и опет српске.

Та још 1660 године честити и учени Хрватски свештеник Крижанић, кумио је Руског цара Алексу Михаиловића, да долази ослободити „несрећне задунавске Славене“; а мало иза тога (1688) и други свештеник српски, архимандрит Исанија, то исто чини вапијући Руску помоћ да ослободи: „православне Грке, Румуне и Србе, који као месију, рускоцарску војску очекују“. Кад је још тада патриотична свјест српско-хрватска вапила не туђу него своју братску помоћ и то не, да их анектира, нити братској и славенској Русији подчини него да их ослободи, т. ј. њиову им народну владу поврати и успостави, како би и с каквим образом тај Србин или поштени и свијесни Хрват, и зажелити могао, а не тражити и о томе радити, да се сад српски народ и други подјарме, кад „цар ослободитељ“, не, на далеком сјеверу дане борави, него на Дунаву и на Виду свога шарца пои? Данас да се ради и толико размеће о анексији српских земаља и свега истока — јер би то и по себи скоро морало доћи, и по процесу природном — кад је *први и најпрви пут*, и збором и твором, и званично и незванично, велики и славни „Цар и слободитеђ“ са свом коликом великом словенском Русијом рекао и заклео се, да се ратује, не ради „греческог пројекта“ него ради ослобођења јужних Словена и источних Хришћана. А ово вријеме није свак од нас који смо живи мислио доживити. Јер ма да је данашње ратовање руско-турско наставак првашњих крвавих бојева; али ни у поводу ни у еврхи ни у начину ни у чему на првашња ратовања не наличи.

Руско ратовање и дотатарско и татарско бијаше ратовање „дѣломъ самосохраненія отъ хищнаго сосѣда“. Ратови при крају XVII. вјека и кроз вријеме XVIII. бијаху „дѣломъ защиты и политическаго развитія русской государственной силы, чисто-русскимъ вопросомъ.“ И ако је Петар велики позвао Црногорце у помоћ као славенску браћу, али сви његови државници и његове доби и Екатеринине, и ако радише на турској пропасти, радише у смислу тако званог „греческог пројекта“, то јест ослобођења и успоставе старе византинске империје, а о ослобођењу и уједињењу јужних Славена нити помена беше, а нити и појма о њиховом стању и о потреби и нужди њиховог ослобођења тадај, нити на Неви нити на Москви имадоше. Ближа је била срца тадањим руским државницима и дипломатама кинејска, него ли „славенска идеја“. Па и сви други ратови у XIX. вјеку, до овог, друге природе бише, него ли данашњи.

Даклен тадај и смисла и оправдања могаше имати тежња новог јарма и анексије. Али данас?! Данас, кад „цар-ослободитеђ“ ратује за ослобођење јужних Словена и ради животног питања руског народа и његових свију, и народних и политичних и комерцијалних и културних интереса Руске царевине, као велике свјетско-јевропске силе, данас варати и себе и друге са издајничком тежњом новог јарма и некако кобне анексије више је него ли грјешно. Нити је мање грјешно и мање лудо ради тога позивати се на отрцано „историчко право“ све и кад не би то историчко право било мач с обе стране, као зуб оштар. Или зар није у IX. вјеку сва источна Угарска био саставни дјео — са Пештом и Будимом — „задунавске Бугарске“? Зар се у титули руског цара не налази: уралски или Јуре? А још је Петар велики казао Ракоцију, да су Мађари његови подајници који су побјегли из Угрје: „Sunt. qui audiverunt, Petrum Rákótzio jocabundum adfirmasse: Hungaros suae ditionis homines esse eosque ex Jugria profugos. Овако пише 1726. године учени Словак М. Бела петроградском академику Баујеру (види Adparatus ad historiam Hungariae 1735. p. 413.)

Позивати се на то што су некад владаоци српских земаља, ради политичких а највише због својих личних амбиција, обрјецали себе и народ српски угарским краљима, то је напразно, јер данас нити Обреновић, нити Петровић, нити икоји други владаоц, док му је на рамену главе, не би се са народом дао у јарам ничији. А и они патриоте који су још у животу, у Аустро-Угарској увјерили су се да Аустрија и Угарска заникада словенска држава бити неће, не може и ма да они то на збору у Прагу 1848. рекоше, јер нити ће девет милијуна Немаца, нити пет милијуна Мађара без крваве пољане уступити власт и господство аустро-угарским Словенима, који у самој ствари и нису друго што, него националне јединице свака са својом особном и рођеном повјести а и својим политичким тежњама и идејама, које се у један народ једва прелити могу и кад не би било толико им грана на путу и толико супротних елемената противу тога.

Те ако се икад могло рећи за дивног народног мученика, који данас божијег дана у слободи не ужива, него у мађарској тавници вене и јад јадује, јер је ослобођење и уједињење свог српског народа волио и приповједао, да је био пророк, то се сад може казати, кад су се од рјечи до рјечи његове рјечи испуниле, које је 17. децембра 1869. у пештанској саборници изустио, да ће то јест, одма се групирати националне странке у Аустро-Угарској, чим се почне тако звано „источно питање“ рјешавати; и да је за то сав спас те монархије у прокламирању начела „неинтервенције.“

Додуше знамо да би врло комотно било по неке, кад би се без поговора, онако слијепо и издајнички могло њиовим интересима и амбицијама служити а на штету и пропаст свог народа; али, даје бог, искушани патриоте то за главу учинити не могу. И њима је драго страдање и паћење само кад знају, да погађају ђе боли.

Међу тијем, данас и најреакционарније дипломате увиђају, да источно питање ништа друго нити значити може него пропаст разбојничке силе турске у Јевропи, и коначно ослобођење, не само балканских Словена, него и Грка и Румуна, и успоставе њиових народних влада. И што тако изгледа — премда је у ствари са свим другачије — да су неки ради егоистичних Шајлочких интереса вољни у луди и крвави рат загазити прије, него ли допустити ослобођење народно на балканском полуотоку, та ће обмана оног трена пасти, чим коначно „цар ослободиоц“ свију источних хришћана, њиовог старог крвника и крволока побједи и порази. Тад ће се тек у свој својој дивној и пропростој суштини рјешење источног питања помолити, ма да је покрштени Чивутин Биконсфилд уз чашу добра шампањера казао, како се не смије независност турске царевине начимати. И доиста, ништа простије, колико корјенито и најправедније рјешење источног питања извести. Нека на мјесто толиких мрских и грјешних турских вилајета са вјечно неопредјеђеним и неприродним међама, подигну се хришћанско-народне државе, којих ће границе бити етнографичке, а не уједурисане. А ове државе јесу: српска, (и то за сад двије, Србија са Босном и Старом Србијом, а Црна Гора са Херцеговином и Зетом), Бугарска, Грчка и Албанска или Шкипетарска, (ако ови неби шћели ни са једном од речених држава образовати персоналну унију), Цариград са половицом Трације, да образује државу, која би била под заштитом све Јевропе и Америке. Ово је цигло и најправедније рјешење источног питања, ког и наш славни „цар ослободиоц“ мисли извести, како звоно на Софији цркви почне вјерне на молитву призивати, и огласити: ускрс источних хришћана.

И при пресуђивању овако коначног и корјенитог рјешења источног питања, треба имати на уму, колико, толику Српску. Бугарску, Румунску и Грчку крв проливену и, колико животне интересе великог и славног Руског народа, толико и Њемачко-Талијанске. Зашто, не треба се варати, немачки народ нема мање мана од француског народа. Па, кад избије час, — а тај није далеко — освете француске, онда небуде ли међу живима нити Вилхелма нити Бизнарка, без Руске помоћи свакако, тко би јамчити могао немачко јединство кад се зна, да немачки народ никад више не може имати онаког одушевљења за тај осветнички бој, какав ће доиста Французи имати? А Талија без искрене помоћи и Немачке и Русије у том случају, каку несрећу доживити не би могла.

Ови обзири учини ће, те ће сви источни народи коначно своје ослобођење заједно са Српским народом, у здравље силног, јуначког и великог Руског народа и његовог славног „цара ослободитеља“, доживити сад, иза пропасти и пораза Турске војске у Азији и Јевропи. Те с тога, слободно можемо рећи, онима који највише ослобођењу и уједињењу Српских земаља прјете: Бога ми, не видимо вас; или: „N. sit ut est, aut non sit.“ А ово тим више што, кад смо ми братску помоћ у крви вапили, не одазва се „краљ хрватски“ него српски кнежеви. Па и кад Српски кнежеви по темељу не могоше саломити силу нашег крвника, онда уста Руски цар, а не „Хрватски краљ“ да нас ослободи, и под својом народном владом будућност нам и напредак, као народу и српској држави обезбједи и утврди.

Разумите нас једном ви, којима се толико жмака на српске земље и српски народ да, цигла је правда спасоносна и плодотворна, које се ниђе и никад бојати не треба. А уз то сви знамо, да је већ и сувише доцне извађати политику, какву је Генц и Хелферт препоручивао све и кад би се могла, што се не може толика војска дићи, коју Аустро-Угарска држава запамтила није.

БОЈНО ПОЉЕ.

Како је нови рат Србије изван сумње, то се спомиње и начин ратовања, којим кани Србија поћи. За нападни рат против Турске мисли се, да ће Србија кренути на 40.000 војске. Све вести, које из Србије стижу, наговешћују, да ће српска акција поглавито управљена бити против Старе Србије, а због политичних обзира операције против Босне, биће само дефензивне природе. Незнамо, еда ли ће се све то тако потврдити, као што те вести кажу, али је вредно наспоменути, како Турска своју обрану баш у противном правцу удешава. Упада у очи, да је Турска сразмерно знатан број војске прибрала баш у Босни дуж Дрине. По томе је могуће, да Турска према Србији линији Бјелина Београд велику како стратегичну тако и политичну важност приписује. Дрина је истина од српске стране брижљиво утврђена и питање је, да ли ће је Турци игде прекорачити моћи. Свакако је вредно, да у Београду на око узму тај распоред турски, те да и према томе удесе своја кретања. Турци су старе лисице, а Срби ваља да помишљају у предусрету тог лукавства и на ону народну песму, по којој је њима намењено, да преброде „Дрину воду, племениту међу и походе поносну Босну.“ Тако ће предусрести Турке и одговорити српској мисији. Политични обзири при ратовању не доносе многа добра. Да је прошлог лета Черњајев са главном војском оперирао на Дрини и против Сарајева, а Алимпић да је на Морави стражу чувао, друкче би се ратни догађаји, а с тим у свези и политични развијали. Оволико за времена.

* * *

(*Бој на зеленом брду.*) О том боју, који је јуначки ђенерао Скобељев био с Турцима 29. октобра, пише ово дописник „Дели Њуса“ из главног стана Скобељевљева, из Брестовца:

Ја сам већ описао руску опсадну линију и поменуо сам, да Скобељев држи своје пређашње позиције на ловчанском друму.

После битке плевнанске наређено је Скобељеву да очисти ловчански друм и да зађе иза непролазне гудуре, што се пружа између њега и Турака паралелно с друмом а за четврт миље далеко. Кад се Скобељев кренуо напред нашао је, као што сам већ казао, да су Турци подоста помакли напред своје позиције и начинили четири нова редута. Али ипак он је заузео село Брестовац с леву страну друма, начинио је редут с фронта и с лева од села и линије стрељачких ровова преко друма до поменуте гудуре.

Овај брестовачки редут стоји баш према турском редуту код Кришине, а раздалеко је од њега око 1300 јарда (јард 3 стопе.) Али брестовачки редут угласт је и залази у турске линије, те је положај његов у неколико био незгодан. Нужно је било да се утврди руска линија. А то се могло учинити, ако се заузме мали шумовити вис, што је одмах пред десним крилом између друма ловчанског и поменуте гудуре. По Русе је било веома незгодно да напусте ове позиције, јер кад имају у својим рукама такав исти вис какав је и турски редут на Кришини, онда са свим доминирају Плевном, а она два редута што их је ђенерал Скобељев отео у последњем боју и утврдио, учинили би те би руске позиције биле на овом месту далеко јаче, него што се могу сад учинити. Сад су Турци подигли јак редут на вису између кришинског редута и ловчанског друма, баш на оном месту, где је у потоњој битци Скобељев наместио две батерије.

Скобељев није намислио узети тај вис, него онај, што је између ловчанског друма и гудуре. А тај се вис бранио стрељачким рововима и посело га је четрнаест турских табора — можда 7000 људи, и ако је Тотлебен мислио да ту мора бити много више Турака јер је позиција веома важна.

Смислило се беше, да се нападне у један мах кад нападне и ђенерал Гурко, који је требао отпочети ватру на целој линији па се и он помаћи напред и заузети позицију према мосту на реци Виду. те такође скратити и своју линију. Време је неколико дана било врло лепо, али последње ноћи паде магла, и јуче смо били у тако густој магли, као год онда, кад смо нападали на Плевно, само онда магла није била овако влажна и хладна. Била је тако густа да ниси могао видити ништа даље од педесет стопа.

Одређено је да се нападне у пет сахати. У то време било је тако мрачно, да се није могло ништа разпознати ни на пет стопа. Скобељев прегледа своју војску што се спремила да удари; то је био батаљон стрелаца. За тим одјаха коња, прође поред војника, разговараше се с њима; нарочито је говорио подофицирима шта им је дужност чинити и на послетку им рече, да ће их он сам лично повести у бој. Ваља ми овде напоменути, да је то био онај исти пук, што је напао и отео ове исте висове у потоњој борби под Плевном за време другог дана бомбардовања. Кад је онда пук заузео ове висове, гонио је Турке до под сами гласис оног редута што га је после отео Скобељев. Ради успомене на тај догађај, Скобељев је хтео да сам лично руководи нападом. Важно је било што су се људи у нужном часу нашли на нужном месту, да се утврђења која је он намислио поградити, пограде како ваља, јер и најмања погрешка, која би се ласно учинила у томе, могла би навући штетне последице. Дакле Скобељев није само ради једине бравуре хтео руководити нападом.

У пола пет сахати узјаха Скобељев на коња, изиђе пред своју војску и замаче у маглу. У пет сахати магла поче бивати тамна; већ се ноћ прикучује.

Турци су по свој прилици мислили, да им тај дан нетреба бити на опрезу. Кад се већ усутони, загрмише осамдесет топова и читави пластови пламена јурнуше у тамну маглу па онда ућуташе. Одмах за тим чу се звиждање осамдесет граната које по помрчини јуре к својој бележи. За тим се осу прасак пешадијске ватре по целој линији осим оне тачке на коју је трабало напасти, јер је Скобељев хтео да се користи маглом и да јуриши изненада на Турке. Пешадијска ватра разлеже се под Брестовцем, где сам и ја стајао, и у брзо почеше куршуми свирати и изнад моје главе, те видех да и Турци одговарају. Но ипак још нечујемо јаке ватре на десном крилу, где је требало јуришити. На послетку после четврт сахата загрмише два три пелотона и на тој страни, за тим се захориште руски узвици, и тако знадосмо, да је позиција отета.

Наравно, Турци су ту били разбијени. Они нису опазили Русе, док им се већ нису приближили на сто корачаја. Чим су се Турци латили пушака и оборили два пелотона, Руси су јурнули на њих бајонетом и тим се све свршило. Ко није могао умаћи, тај је падао од бајонета. Сваки руски војник имао је уза се ашов и одмах је копао ровове, по наредби Скобељева. После неколико минута већ су Руси били заклоњени у својим рововима од лоше окомљене ватре, коју Турци оборише на њих с најближег виса што није био даље од 250 корачаја.

Скобељев се тамо задржао до десет сахата, па кад је видио, да су се његови људи добро укопали на заузетој позицији и да нема више опасности, вратио се у Брестовац на вечеру. Таман се беше умио, а већ се ватра отпоче веома жестоко на десном крилу. Скобељев опет уседе на коња и замаче у помрчину и маглу, и није се више враћао до јутрос. Он је затекао тамо Турке, како очајнички покушавају да поврате своју позицију; стигао је баш на време, јер резерва беше у магли и помрчини помела пут, и пуцала је

на са свим противну страну. Разнесе се глас, да је Скобељев погинуо, и војска се на то веома сневе сели. Скобељев се обрео у сред самог турског јуриша: један Турчин ускочио је у ров узвикнувши „алах!“ али га разнеше бајонети. Јуриш је био одбијен. Турци нападоше и по други па и по трећи пут, али су сваки пут ласно одбијени. И тако ова позиција може се сматрати као сигурна у рускум рукама.

Руски је губитак сразмерно врло мален: само је пало 250 људи које мртвих а које рањених; међу њима су два или три официра, од којих је једно капетан Домбовски; Скобељев га хвали много. Турски је губитак далеко већи, јер су Руси одмах чим су заузели висове начинили себи заклона, а у самом јуришању нису изгубили ни стотину људи.

Данас је опет врло лепо време.

„Српска Зора“ доноси овај занимљиви опис под насловом: **Освојење Никшића:**

„Њезиној светлости кнегињи Милени“!

„На бијелу Оногошту застава се моја вије,
А Пламенац војевода под њом рујно вино пије;
Око њега барјактари загракташе ка' орлови,
А Никшићи сјетни, тужни, сад су мени сви робови“.

Никола.

После они „девет крвавих дана“, после оне величанствене и крваве борбе, коју је храбра црногорска војска издржала са великом Сулејман-пашином силом, коју јуначки Црногорци прогнаше из поносите своје домовине и са своје тврде међе; после ови и много други тешкоћа, које је та необорива војска издржала целе зиме и пролећа на Крстац и по другим местима на страну Херцеговине и Албаније, буде она одпуштена по налогу њеног врховног заповедника, хероја кнеза освојитеља, да петнаест дана отпочине.

И војсци и неуморном јој ђенералисиму требало је дужег одмора, ал околности не даше, те кнез Никола освојитељ улогори се под Никшићем на дан 10 јула 1877 су 16 батаљона своје војске и 3 батерије топова — на сред Сливља. Кнез узме за предмет офензивна предузећа: освојење града Никшића, којега пад, не само да би Сарајево, Мостар и Скадар, већ и сам Стамбол горко осетио, с' тога што је Никшић као погранични град турске царевине најглавнија стратегичка тачка за улаз у Црну Гору и што је од векова у непрестаној борби с Црном Гором, с чега је и назван од Турака фанатика „Шеит град“ (Свети град) који се за веру и за Мухамеда непрестано бори са диндушманином вере пророкове, па и с тога, што Турска није ни на ум узимала, да је Црна Гора кадра, Никшић, град доста тврд, освојити.

По нас гледаоце на овој ратној позорници указује се сад нов велеважни значајни појав, да дојако у чистој одбрани неумрле славе себи стекућа црногорска војска иде да покаже свету и братској сајузној руској војсци, да она зна и нападати, и шта она и у чистој офензиви вреди.

Јула 11. по налогу витешкога кнеза буду прегледани сви положаји око Никшића и учињен операциони основ.

Кнез освојитељ одправи 12 истога месеца једно оделење војске с потребатим топовима под заповедништвом војводе Петра Вукотића, да освоји куле у Горњем Пољу; истога дана кнез отправи друго оделење под заповедништвом војводе Маше Врбице, да освоји и заузме Требешку Главицу, ту господарећу тачку над Никшићем и над свима положајима око града.

Обадва предузећа буду сретно извршена: Вукотић куле Растовац, Вир и Дукло освоји, сруши, и заробљену посаду, 120 војника отправи у главни стан на Сливље, од куда буду даље послати у црногорску тврђаву и у Жупу.

Војвода Машо Врбица, шеф главног кнежевог штаба и главни управитељ црногорске артиљерије, који је и у острошким бојевима, као што смо у опису деветдневних крвавих дана објаснили, да је највише сметње и штете Турцима учинио; он — у предноћије, после краткога но жестокога пуцкарања заузме Требешку Главицу и подигне исту ноћ под силном и непрестаном турском топовском и пушчаном ватром врло јаке вештачке шанчеве и понамешта у њима две батерије топова.

Јула 13. било је пушкарање вас цели дан између освојитеља Требешке главице и Никшићке посаде: но са стране Турске много се више ватре просипало, Турци су непрекидно и са две батерије, једном круповом четири фунташком тежком и с другом састављеном из улучених дванаестофунташких спредњачких топова и двадесет фунташки хаубица непрестано и са највећом жестином гађали црногорске шанчеве на Требешкој Главици Врбица топовском ватром није одговарао, с тога што је чекао, да се и на другим позицијама наместе топови и да са свију страна у један мах почну грувати на град. Војска му је била добро заклоњена иза јаких прсобраника, којима ништа не могаху наудити турски топови; при том не знадоше Турци добро гранате из хаубица врљати, да би Црногорцима икоју штету учинили, те ови нису ни хајали за њиово усиљавање огња из топова.

Исти дан 13. јула после обједа кренемо се друштво из главнога стана са Сливља у госте војводи Маши Врбици на Требешку Главицу: Руски војени заступник ђенералштабни пуковник Богољубов са својим инжињерским капетаном Шадурским; аустријски војени заступник код кнеза Николе, ђенералштабни пуковник Темел, такођер са својим инжињерским капетаном Салватом. У том друштву беху даље војвода Пламенац, сердар Пилетић, и још друге црногорске господе и да никога незаборавимо — писац ових врста *). Кад ова господа на путу у пооде подизаше Требешку Главицу и уз њу се пењаше, Турци их не гађаше и гледаше их с града, Чађалице и Петровије-Главице. Турци могоше добро и лако на њих гађати са она три места, а што нису, није као што ћемо наскоро дознити приписати њиној особитој учтивости наспрам гостију — већ што хтедоше ове обманути и веру им задахнути у нехај турски, и да неби сад већ путници закланали се од њиног топа или натраг пољем се вратили. Поход мирно приспе до на главни редут к војводи Маши. Домаћин прими своје миле госте с том добродошлицом и саветом: да се нипошто преко прсобрана не исправљају, јер турска зрна пушчана лете једнако пљуском и звижде око главе и над посадом Домаћинов савет буде здраво срдачно примљен и послушан, и приспели пријатељи заклоне се иза прсобрана: они не хајаше за мала зрна, ал на један ма као гром из ведра неба пуче топ и заурлекаше с највећом жестином страховити топови а гранате са ужасном зујом просецаху ваздух немило ударајући у шанчеве или разпрскавајући се изнад њиних глава. Ова страхота их све добро прикује при мајку земљу, да се нико ни жив не указа. Сваки тренут носише у се сто смрти. Метаписаше наши црну земљу, мислио би, да сва витезови посташе калуђерима. Турци су са својим круповим топовима одвећ дивно гађали, мало која граната да је пет метара шанац подметнула а доиста ни једна није пет метара поврх шанца прелетила, највиши је број граната у редут ударио, или поврх шанца се задео, али врло мало поврх њега прелетивао; ове прелетајуће све су око сто метера иза посаде у један брег, који у неколико ниже стоји, ударише, а све у једном простору од петнаест квадратних метара распрскаваде се. Три пуна часа трајаше огањ љути. Слава Богу, ником се не деси несрећа. Опростише се гости са домаћином. По овог беше велика част тај поход, ал домаћину жао беше, да није у стању био другчије и боље госте да прочасти, но с таквом огромном топовском ватром.

*) Наших вести бистар извор.

Исту ноћ од 13 на 14 јули, турска посада остави кулу Клачину, запали је и побеже у град Никшић и са овим буде очишћено сво никшићко поље од Турака.

Град је имао још ова утврђења: 1. Од југоисточне стране кулу Асан-Џидин Гроб с посадом од 50 војника, далеко од вароши око 300 метара на сред одкритога поља са једним опкопом око све куле добро уређеним за обрану. 2. Северо-источно од града кулу Ћикановачу са два топа под самим градом а на крај вароши више провијантног магазина (хамбара). 3. Северо-западно одвећ тврди и веома вештачки подигнути пет шанчева на највише висове студенички главица изнад града које су најближе граду, и које надвисују Никшић. 4. Југо-западно од града у сред равног поља вис Чађалица, далеко од вароши око 400 метара, на којему су подигнуте две јаке куле, и једна табља за топове. Ова тврдиња беше окружена још и јаким зиданим од камена шанцем. 5. са западне стране између Требешке Главице и Никшићке вароши на чистом пољу подигнут је кршнати узани но подугачки ланац Петрових Главица, на сред који је стара, врло жалосна и најбеднија православна црква. Ове Главице дотачу се градских кућа оне су пред саму варош и врата варошка, на њима су подигнути прсобрани и постављена најјача градска посада, те држе тај улаз у варош. Град Никшић стоји на једном вису по среди ови поменути предградски утврђења са 20 топова и хаубица. Град се дели на два утврђења и зове се горњи и доњи град, којега свега један бедем паше са јаким кулама и табљама у извесном одостојању једне од друге. Просторију коју поменути бедем обухваћа, дели други бедем, који пресеца поменуту просторију. Унутарње поље обе просторије напуњено је убојних кула. На горњем граду, који је на врх виса, постројене су табље за топове, муниционе потребе, високе две куле, тако зване Стара Небојша и Нова Небојша, касарна и више других кућа. У просторини доњега Града, који се спушта низ вис, на којем горњи град лежи и хвата комад равнице, на којој се простире варош, подигнуте су куће: турски џумет, судница, тамница многа магацини, убојне куле и многе друге господствујући турски породица никшићки куће.

(Наставиће се.)

(Ђенерао Грабе.) *Михаил Павловић Грабе*, гроф, ђенерао-мајор, командант 2-ге бригаде прве гренадирске дивизије, кавалер св. Ђорђа, кавкаски јунак и учесник кримске кампање — при заузећу Карса пао је херојском смрћу. Порекном је из Естландске губерније, (мати му је била малорускиња) вере православне. Васпитао се у војеним наукама у пажеском корпусу и ступио у службу године 1853. као прапорчик лајбгарде у јегерском пуку, но у скором времену буде преведен у пешачки кабардински пук и већ кримске војне суделоваше при опсади тврђаве Карса. По свршетку кримске војне он остане дуго време на Кавказу и једнако је учествовао у борби противу горштака, од 1854 до 1869 године, постојано и са прегоревањем одликовао се, као што је и лично неописану храброст и издржљивост показао више пута. У години 1867. би произведен за пуковника с назначењем команданда курнеског пука; но графу М. П. Грабе не би суђено да дуго овим храбрим пуком командује. У славном бој 3. јануара 1868 год. на реци Фарси, командујући над овим пуком, би веома опасно рањен. Ова тешка рана причини му толико муке, да би принуђен посветити цело време своје искључиво на лечење, што би узрок да изгуби команду над овим пуком. Доцније добрим лечењем и ваљаном лекарском негом за неколико година, поврати своје пређашње здравље овај храбри војник и толико се крепак осећао, да је почетком садашње војне поново ступио у редове кавкаске војске и показавши нова јуначка дела у бојевима противу Турака, буде произведен за генерал-мајора с назначењем команданта 2-ге бригаде прве гренадирске дивизије, и осим тога чина би награђен још и орденом св. Ђорђа 4 степена. Породица грофа Грубе служила је верно своју службу цару и отачбини. Од четири брата, па су сви ступили у војену службу и сви су се прославили необичном храброшћу, за што двојица од њих платише главом. Први, млађи брат, штабритмајстор лајбгарде гроденског хусарског пука, паде од убилачке руке године 1863 у Пољској; други брат паде сада пред Карсом. Старији брат, кавкаски херој и прави војник сад је већ ђен.-ађутант и има за своје заслуге, показане у разним бојевима на Кавказу, сабљу искићену бриљантима. Четврти брат служи у једном од гвардијских пешачких пукова и налази се на бојном пољу у Бугарској.

— „Вјесник народ. помоћи“ јавља, да је до 2 новембра иступило из строја војничког, као рањени, болни и мртви у обема војскама до 67. 303 војника.

— У Зимници је по настојавању кнеза Алексија Александровића подигнут споменик од мрамора, да сваког Руса напомиње на погинуле војнике при прелазу преко Дунава.

ДОПИСИ.

Београд 14. новембра. (Нар. доп.) Милетићева ствар пред пештанским судом као да се на влаш отеже и у пркос свим доказима, који побијају Ранковићев изказ, и пак или неће да се узме у призрење, или су збиља пештанске судије тако кратковиде да не виде, где је истина, а где лаж. Кад се не може стати на пут Милетићу другим начином, кад му се не може одузети реч која је моћна код тамошњег народа српског, па и код нас, онда у времену по Српство најзначајнијем, одузима му се слобода и затвара се на очиглед неправде мађарске. И после толиких месеци није могла Милетићева ствар бити на чисто, све се по нешто догађало у пештанском суду, које је одуговлачило њихову крајњу реч — пресуду. Преписке пештанског суда са београдским, изкази силних сведока против гнусног подметања Ранковићевог, губљење аката и многе друге неприлике чињене су на штету овом народном мученику. И тек што је ствар ова близу краја сзога, тек што се мислило да нису далеко дани, кад ће се знати шта је једном са Милетићем, кад али на један пут ето ти из Пеште порука београдском суду, да је исказ Тимарчевићев изгубљен, који је у оригиналу послат*). Шта ће сад да се ради? По што је оригинал а не копија послата, то би требало опет позвати Тимарчевића, да исто оно искаже што је и пре учинио. Али јест, Тимарче-

*) Тимарчевић је други равногласни сведок са Ранковићем, кога је бечкеречки суд позвао писмом у Бечкерек и послао му 20 ф. на путни трошак, као да има неко насљедство да прими. Кад је тамо дошао, бечкеречки суд под пресијом бајонета примора га подписати изказ Ранковићев. Одмах за тим дође натраг у Београд и у полицији пред управитељем Туцаковићем узме се на протокол за све што је над њим учињено у Бечкереку. То се тако баци ad acta. Кад су сведоци позвани пред београдски суд због Милетићеве ствари, буде позван и Тимарчевић, где оно исто искаже пред судом, што је и пред полицијом. Тимарчевић нит се кадгод разговарао с Милетићем, нит га је икад видео, а занатом је типлер.

ЛИСТАК.

ФИЛИПОВА ЉУБАВ.

Написао Октав Феље.

Други део.

(Наставак 13.)

Сви гости из пањеге навалише на маркеза, да им приповеди причу о том човеку са куле.

На позорницу почеле су излазити уз мајерберову свирку криве дувне из својих гробова, а маркез Талијас поче приповедати овако:

— То вам је познато, да сам за време нашег злокобног рата био заповедник над народном војском из мога округа. Иза ратовања око Орлеанса моја чета била се јако смањила. Да је попуним, примао сам у њу свакога, који се пријавио, а то сам могао чинити, јер сам имао ваљаних нижих и виших официра, а и сам добро сам умео одржати ред међу њима...

Једно јутро пријави ми се млад човек, који је у почетку рата служио у зуавској пуковнији, коју су Пруси заробили и у Немачку послали. Он се некако спасао и преко Белгије дође к нама у лоарску војску.

То је било веома лепо од њега.

Мени се допао одмах, јер сам видео на њему, да мора бити добар човек и храбар војник.

Кад се мало загрејао, па су му се брци нешто накострешили, очи севале, а зуавска капица отишла му на потиљак, изгледао је као какав чаробан витез са двора валоашког... само да је још имао у увету зрно бисерово.

Осим тога заволео сам га и с тога, што је имао обичај свакад и свагде, по снегу, у битци, да дотерује нокте своје свако јутро...

То ме је опомињало на речи, које је рекао Дари Бејлу, ако се не варам приликом нашег уступања из Русије:

— Ви чешљате браду своју? Господине, ви сте храбар човек!

Кад смо оно уступали према Мапсу, моја чета дође у веома незгодан положај.

Не ћу да вас морим казивањем војничких ствари. То би вам било досадно слушати, па баш и онда, кад би моје војничко знање било веће него што је. Доста то, да ми је био задатак, да браним неко село са четом својом по последње капи крви. Неке од својих момака сместио сам по кућама и у вртовима, а са остатком чете своје заузео сам место иза јаког браника, што смо га саградили при крају главне сеоске улице. На један километар беше према нама шумица пуна Пруса.

Пруси су пуцали на нас, а ми на њих како смо могли. У нас беше свакојако, лоше оружје, а у Пруса добро. На једашут чусмо пуцњаву и с лева и с десна, а ватра пред нама беше попустила. Цела околица лежала је у у низи, а на све стране биле су шуме и шипрази, те тако не могосмо видети, шта се збива око нас. Тражио сам дакле какво узвишено место, са ког ћу моћи разгледати околицу. Уз сеоску цркву, на коју се наслањао наш браник с једне стране, а која се баш у то доба оправљала, биле су наслоњене велике лестве. По њима попех се на малу ограду од дасака око звоника на кули. Кад сам разгледао, видех, да су два села, лево и десно од нас, већ заузели Пруси, и да с обе те стране, а и с преда из шуме полазе, да нападну на нас. Дошли смо међу три ватре. Не остаде нам ништа друго, него да бегамо на ону страну, на коју смо још могли. Дадох знак за узмицање. Трубач стаде трубити, а моја чета поче узмицати према шуми, која нам је бранила леђа. И ако су ми били момци застрашени, то су опет за то повукли са собом и топове са браника. У том напору запну о лестве и свале их на земљу. По свој прилици, да су мислили, да сам се сишао, па их несу ни подизали на ново. Да бих могао охрабрити своје момке, остао сам на мом разгледалишту до последњег тренутка. Кад је већ дошло крајње време, хтедох да се сиђем, кад тамо, а оно нема лестава. Ја почнем дозивати, викати, али мој глас неје се чуо од силне рике топова, а моји јунаци заболи пете у ледину па макљају. И тако сам вам остао сам самцит на звонику.

— Не бих дала за много, да сам вас могла видети тамо, — рече маркеза Талијасовица.

— На моју част не осећах се баш најбоље, — одговори маркез.

Био сам у великој опасности, а што је још горе било, долазио сам смешан сам себи: изгледао сам као какав звонар. На срећу, што се Пруси несу користили мојим положајем. Да су ме опазили, то сам видео, али баш за то, што су ме спазили, мислили су, да смо ми још у селу... Да несу мислили тако, за цело да не би пуцали... Штета, што су трошили толики прах и олово! Пуцали су жестоко, а међу тим приближавали су се живо... Већ сам помишљао, да привежем за врх од сабље своју махраму, па да се упустим у погодбу с њима, кад ал' чујем да ме неко одоздо виче:

— Господине заповедниче!

Ја погледам доле и кога видех: мога витеза из доба валоашког.

Приметио је, да ме нема, па је дошао по мене сам самцит... а то је јако лепо било од њега!

— Господине заповедниче!

— Шта ћеш, синовче!

— Ви не можете остати тамо где сте сад!

— До беса, морам!... Лестве су на земљи.

С вашим допуштењем ту је опсовао, чини ми се, триста заверица, па ће ме онда запитати:

— А не би ли сте се могли сићи у цркву?

— Не могу!... Осим ако не узјашем на какво звоно, па тако дојездим доле!.. Хвала ти, синовче!.. Али сад бегај, ако ти је мио живот!

— Причекајте мало! — рече.

Видех га како је прескочио браник и како се упео да подигне лестве.

Тај посао задавао би много муке човеку и у обичним приликама, али ако се тако што ради када ти звижде око ушију танад, која ти не даду отворити ока, онда је то нешто више него храброст.

(Наставиће се.)

вић је пре месец дана умрло и тако би опет остало по старом, да су против Милетића два равногласна сведока. Но ни бриге вас није. Пештански суд може све изгубити, па опет ће му се послати исти искази разних сведока. Само ову околност хоћу да обратим, како овдашњи аустроугарски конзулат има врло добар нос и како је водио једнако бригу о Тимарчевићу, но није постигао, што је желео. Тимарчевић је био поштен човек и прави Србин, па се није дао новцем, који му је нуђен, подмитити. Једног дана превари се и седне у кафани до Љубановића, чинов. из конзулата, овај препреден у тим стварима завара га и у мало што га није у конзулат одвукао, по што Тимарчевић и не знаде за њега где постоји, у којој кући. Свим на свету радили су да га увуку у њихово коло, али поштено његово срце не даде се заварати. Чим је дакле Тимарчевић умрло, одмах је наравно ту вест конзулат јавио у Пешти, где пештански суд нађе за добро да баш његов исказ изгуби. И тако јуче дође на овд. суд званично писмо, у ком се тражаше исказ Тимарчевића. Суд није се могао помоћи, по што Тимарчевића нема међу живима, а за своју погрешку, што је оригинал послао, узеће се други пут у памет да кад што буде имао са пешт. судом, да друкчије поступи — као са сваким неповерљчвим и несигурним судом, који ни у Азији не би то чинио, што пештански у Европи ради.

Ово је већ трећи пут, како пештански суд губи акта и исказе. Прво је изгубљен исказ Ђ. Влајковића пуковника, други Моје Гавриловића саветника, а трећи пок. Тимарчевића. Да ли ће још који исказ изгубити пештански суд, о томе несумњамо, само да се Милетићева ствар што више одуговлачи.

Београд 15. новембра (Од нар. дописника). Ситуација сваким даном све више запета између Србије и Турске. Дани наступајуће акције нису далеко, нити се смеду продужавати јер ће сам народ, који се данас налази на граници да чува тамошње становнике, ту ствар ускорити, или бар неће хтети да се више оддаже. Нико није у стању подносити турске грозоте, нити опет дозвољавати да се исте и на нашој страни догађају. За сад како тако трпиће се, али ако се мисли одлагати, то се слободно, по вестима које стижу са границе, може закључити, да ће сам народ бити приморан учинити крај свему. Док смо трпели, трпели смо, али кад буде и сувише, онда ћемо постати и ми дрски, па шта буде од нас, вели се у једном писму са тимочке границе. И тако је стање данас дотле дошло, да ће се, ако влада намерава одлагати да свршетка идућег месеца, морати вољи самога народа учинити доста и ствар акције што пре ускорити.

Кретања војске једнако се продужују, мобилишу се два кора добровољаца, један у Шапцу, други у Ћуприји, вежбања милиције на граници трају још једнако и неће се престати до самог почетка акције. Готово су све окружне војске имале упражнења или у својим местима, или на граници само не још београдска, за коју су стране новине толико пута доносиле да се сазива и да ће ићи на границу. Међу тим и за београђане настаје тренутак, кад се морају показати на зборишту, па наравно отпутовати и на границу. Ту ћемо их видети колико су свесни свога позива кад треба делом показати, а на речима знамо да су јунаци.

И тако је министар војени издао налог, по ком се има извршити мобилизација све народне војске вароши Београда и округа ради 25-то дневног логоровања.

Пређе су излазили на смотру пред овоокружним командантом сви родови оружја и командант је већим делом нашао исправно, а за време последња два месеца обучавали су се такође сви родови оружја недељом и празником, наравно само рекруги.

Према наредби министра војеног префект вароши наређује, да се војници градске батерије I. београдског ескадрона, пекарски и месарски вод, војници и возари тешке муниционе колоне, војници и возари лаке муниционе колоне, пешачке муниционе колине, војници XII-то фунт. батерије, допуњујуће батерије, занатлијске чете, полицијско одељење корпусног и бригадног штаба, као и ордонанси и коморџије оба штаба, коморџије штаба обе дивизије, инжењерског батаљона, санитетског одељења, корпусног и бригадног штаба, коморџије гардијског ескадрона, — све чести са потпуном ратном спремом и својом комором у четвртак 17 о. м. у 8 сати пре подне искупе на тркалиште.

Сви војници осим остале прописане спреме имају се у опште снабдети што је могуће топлијим оделом и сигурном резервном обућом.

Даље, сви војници имају за себе понети и храну до бригадног боришта које је овом приликом Гроцка и тамо за један дан. Сваки, који не би овој наредби следовао казниће се строго по војеном закону.

У наредби војеног маниства стоји, да ће се логоровање држати у Гроцкој, (варошица 6 сати од Београда) а ја на противу сам извештен из поузданог извора, да ће логоровање бити на граници тимочкој, само незнам у којој вароши. Да је ово вероватније могу вам ту околност навести што у Гроцкој нема места такор, које би било згодно за логоровање војске, нити би се могао у варошици сместити преко 5.000 војника. Положај природни Гроцке недопушта држање логора, јер су ако не све сами хумови и окопци, који се стрмо у Дунав спуштају, па се не би могле маневре никакве чинити. За то држим, да ће београдска окружна војска проћи кроз Гроцску и пропутовати даље на границу.

Но што се приближује време, кад треба одговарати војничкој потреби и испунити грађанске дужности према отаџбини, то је префект варошки услед захтева команданта овоокружне војске, учинио позив на све народне војнике, који се налазе на страни, да сваки до 18 ов. мес. својој команди престане. Овде се разуму и они који имају дозволу, па ма тој и не истекао рок.

Један је догађај на граници узбунио јуче све овдашње више кругове. Цело дипломатско тело оде јуче у двор да се о самој ствари подробније извести и о томе извести своје кабинете, а по нужди одреди и мешовита комисија. Ствар је у овоме. Један баталијон народне војске чувао је границу код Вратарнице (на друму између Кнежевца и Зајечара), и предстраже истог баталијона угледају на турској страни како Черкези и башибозуци секу и муче једну бугарску нејач жене и децу.

У оваком стању видеће наши војници жалостан положај Бугара, у који су запали јурећим азијатима, потрче у Трестарницу и позову собом још својих другова, с којима пређу плот погранични и у намери да одврате Турке од своје крвождне намере, почну их најпре лепим начином опомињати и заклањати ову нејач, на које они не хајаше већ и даље продужаваху своју гнусну радњу. Молбе и опомињања непомогоше, па шта више показаше се ови крволоци још и дрски према нашим војницима. Један од Турака опали из пушке на наше војнике, и један падне рањен, а остали, заклонивши нешто ове нејачи и собом поневи рањенога војника, повуку се ка плоту, докле су за то време и Турци за њима ишли и даље на очиглед њихову клали жене и децу.

Међу тим дође и остали део војске из Вратарнице и постави се у убојни ред, а Турци видећи то, нехтедоше напразно отићи, већ опале из пушака на наше, на што им ови плотуном одговоре, а кад су видели да су већи на броју, пређу плот и у највећем огорчењу јурили су их и гонили, докле их год нису растерали. И с једне и с друге стране пало је доста мртвих и рањених. На повратку наших војника с турског земљишта нађу на силне лешеве сиротних Бугара, а нешто, што је се посакривало одведу собом на нашу страну и ту их наши погранични становници дочекају и утоле им тугу њихову с највећом предусретљивошћу. Оволико сам ја о овој ствари могао дознати, а ако што доцније подробније дође, известићу вас.

Да пређем на месне догађаје. Мађари као Мађари, што се свугди дрски и туркофили показују, тако и овде. Прекјуче у вече у гостионици код „крста“ почела је свирати музика један мађарски марш на реч једног Мађара, који је за то платио новцем. Светина у гостионици скочи сва на ноге и запрети даље свирати, јер ће иначе и они и Мађари бити избачени на улицу. Мађари се успротиве, на што их један Србенда дочепа једног по једног за раме па избаци напоље, а они у освети полупају гостиничару прозоре, због чега даље предузме ствар полиција, и тако се сад сигурно налазе тамо, где ће моћи да размишљају о њиховом безобразном учину у сред Београда, док у Пешти несме нико ни да се каже да је Србин, а камо ли шта више.

Данас отпочињу редовно представе у народном позоришту, о чему ћу доцније посебно говорити.

Један наш изасланик отишао је ово дана у Букурешт поради питања о започињању акције.

Поговара се, да ће влада сазвати редовну народну скупштину за 3. децембар у Крагујевцу.

Кнежевац 10. новембра. Код нас по многим знацима суде, да није далеко час кад ћемо ступити у акцију. — Долазак ђенерала Протића са пуковником Хорватовићем ради прегледа војске за тим долазак главног интенданта, подпуковника Ђурића, и бављење инспектора коњице, подпуковника Јеврема Марковића, а у последње време једног руског ђенерал-штабног пуковника из главног руског штаба, пред којим су мораде све овдешње трупе изаћи у потпуној ратној спреми и подврћи се мотри, — све то предсказује скори отпочетак акције која ће истина у овом добу године доста теретна бити, али која ће и за сам народ од преке потребе постати, јер он ће једва дочекати то сретно време. Код нас су сви једног мишљења, да је боље заратити, нежели и даље у овој неизвесности живети и у грозничавој приправности бити, а при том све ратне терете и непогоде сносити.

Без сумње је нужно, да ово још кратко време уздржи и да се комбинацијом стајаће војске са народном, ова последња оспособи боље за будућу борбу, јер и ако јесте материјал изврстан, то је, морамо признати, војска још доста лабаво извежбана, а поглавито ми се свиде народне старешине као по све неспособне за задатак њихов, јер људи ови немају ни знања ни воље, које би оправдало висину њиховог положаја. У том случају министар војени добро би учинио. кад би се постарао за већи број стручних и као добро припознатих ваљаних официрских снага. Управо ваља таке људе набатити, а тих у Србству имамо доста, који би својим знањем, својом енерџијом и чврстом вољом могли уплависати на нашу милицију.

Међу тим, овим комбиновањем народне са стајаћом војском и непрестаним упражњавањем, што траје од 7—12 пре а од 2—5 после подне, мораће боље бити, и ако узмогну сви окрузи овим начином кроз руку стајаће војске да се пропусте, у том случају уверени смо, да ће војска своју задаћу моћи испунити. Доказ је народна војска из оних округа, која је већ прошла кроз руку стајаће војске те се сад потпуно с овом мерити може.

Код нас се чује, да су Руси допрли до Берковице, које је 15 сахата од наше границе удаљено и да њихова кавалерија чак до брда св. Николе долази, које је само 6 сахата одавде далеко.

Из тог узрока је и код нас највећа приправност.

До који дан очекујемо да дође овамо београдска бригада.

Алексинац 11. новембра. Ми се налазимо на прагу догађаја, што их ето већ толико време жудно очекујемо. Ово провизорно стање готово нас је довело до очајања. Турци се комотно на граници нашој шире, размећу се беснилом својим, што га по кадкад и крвљу јадне раје, па и наши граничара попрскају. Све је то ништа њима: убити, залапити, отети и силовати. То је код њих стара мода, која им се у крв упила и која никако да се промени за већ ево близу ће бати пет сто година. Све кажимо трпи, сноси, али докле ће, то не кажемо нити знамо. Но као да је и код нас постао одсудан час, јер по наглом спремању и непрестаном кретању војске свакојако је близу онај моменат, кад ће опет са Суповца загрмити српски прослављени топови. Без да вам много пишем могу вас о томе уверити поуздано, да није то време далеко, јер је запетост између нас и Турака врло велика тако, да се већ ни један наш грађанин не усуђује прелазити у Ниш, нити се опет бесно Туре кани у наш Алексинац доћи.

Од ствари, које се код нас догађају, могу вам толико рећи, да војска овог округа држи једнако вежбања заједно са стојећом и да се показао велики успех у напредовању за доста кратко време. Међу тим, један део војске иде на изменце на међу и тамо чува границу од Турака, којих такође ипак има у приличном броју улогорени пред Суповцем и Тешицом. Даље се осим тога копају нови шанчеви и лажни се неки оправљају. Пописани су сви приватни коњи, који ће се у случају нужде узети за државну потребу и све собе, од којих ће се у свакој кући по једна или две узети, реквирира се храна, а и из других округа долази. У Јовановцу се оправљају државне шупе где ће се сместити за време батерије и остале војничке ствари. Муниције и пексимита пуни су магацини и држимо да ће за нас толико на овом крају доста бити за годину дана.

Ни нашто се друго не обраћа данас више пажње, до ли на војску и њену спрему, па за то и ја вам не могу о нашим општинским стварима ништ ни јављати, и ако што буде, по што исчезавају пред акцијом, као турске колоне иред наших топова. Будите с оволико задовољни, а ако што буде пожурићу се да вас што пре известим и радовао би се кад би идуће писмо писао у ратном стању.

Зајечар 10. новембра. — Познато ће вам бити, да се овде већ од дужег времена бави енглески инжењер и предузимач Бекер, који је до пре кратког времена градио куће у В. Извору, а који је услед наступајуће инвазије турске обуставио грађење до бољих времена. Те куће грађене су по плану, као што се у Шкотској граде, од брвана. Најпре се цео овај дрвени материјал изради, и тада се тек на само место, где се жели кућа наместити, саставе сви поједини делови, и тако наш сељак има у њој све, што је за живот потребно, и врло је удесна за сваку, па и већу породицу и задругу. Иначе овакова кућа одговара свима хигијенским правилима. Наш народ овога краја јако је заузет, да се на овај начин и по другим селима, која су прошлог рата страдала, подижу куће, али наравно не сад, већ после свршеног рата.

Ту скоро довршен је мост на Тимоку, на путу између Зајечара и В. Извора, који је саграђен о трошку Ц. П. Томасона из Манчестра, а под управом истога Бекера, мост овај носи име самога Томасона, који је био тако дарежљиве руке, те подмирио велику потребу народа овамошњег краја, а отворен је у присуству пуковника Хорватовића, окружног начелника, чиновника и многобројног народа.

Ћуприја 12. новембра. Наша бригада налази се сада у Кнежевцу, где се са тамошњом стајаћом војском обучава у војничком раду, а код нас на против, и ако је одласком народне војске постала Ћуприја готово мртва, опет је за то много живља, него пре, јер весели и ни за чим не забринути добровољци, којих овде има већ близу на 600, чине тек прави живот овој вароши.

И тако нема дана да по који добровољац, а најмање 20 на дан, не дође овамо, или из Београда, или из других окр. вароша, у којима се министарска наредба такође извршује о скупљању добровољаца.

У недељу је дошао овамо пуковник Ђ. Влајковић, који ће бити командант овим добровољцима, а његов ађутант, поручник Чизмић, дошао је много раније, који је дочекивао добровољце, раздавао им одело војничко и оружје и распоређивао их тако, да би Влајковић могао, кад дође, све наћи у свом реду.

Пуковник Влајковић прегледао је ове храбре добровољце и пред њима се врло похвално изразио о брзом напретку у војничким маневрима, али и како не ће, кад су то већим делом стари дрински добровољци, који су лане показали, шта су кадри учинити.

Ово скупљање трајаће још неко време, па ће се онда и они кренути на границу, а нашу Ћуприју опет бацити у старо мртвило. Говори се, да ће се чекати, да се сакупи до 800, па тек онда отићи на границу. Како ће још бити, видећемо.

ВЕСТИ ИЗ БОСНЕ.

Раздор који се је збио међу оном нашом браћом, те су у Крајини ван Босне и члановима привремене босанске владе, немило нас је ојадирнуо, тим немилије што она браћа преко, Србству српском ослобођењу и уједињењу непријатељског листа обравише се, а то им никако невоља не бијаше. И осим тога, ми ништа из оне изјаве не могосмо сазнати у чему је ствар, па да би могли и од своје стране зло и издајничко дјело жигосати. Свакако у интересу је српског ослобођења, да се брзо тај раздор стиша и разбор, родољубље и пожртвовање паметно замјени мјесто злих страсти и неумјесних зађевица у трену, кад нам је слога, самозатајање и узорно пожртвовање преče од ичеса на свјету.

„Дугоносића“ почели су на инквизициони начин потрпавати своја грјешна, издајничка и никоговићка дјела, особито од кад нитковски слагаше, да се је Петрановић су неким учитељима шћео потурчити, као да они (Дугоносићи) сто пута нијесу гори и срамотнији од икаког Турчина. Турчин служи себи и алкорану, а они лажу и вавђењу и алкорану. Херкољевић са Рајковићима, сарајевским фратром и осталом црном дружином не да се потурчили одавно нијесу, него и не памте, кад су поштени хришћани и чисти људи били.

Почем је у апсу Ристо Михаиловић Зунчевић умро — бог му душу простио — пуштени су 9. о. м. и Ђорђе Настић и Јоцо Стоконовић. — Прошли дана башибозуци у Пљевљу (Тавлиця) убили су два брата Перунчића у кући њиховог ујака Милована Робовића, а њихове главе бацише пред крвопију тавлицанског, муфтију Асана, који им за то поклони 300 гроша. Браћа су била ђаци, једном је било 14 а другом 17 година. Убише их, што је муфтија љут био на њиховог стрица, који се не даде огулити. Истина да су јадна мајка и стриц одма долетили у суд, али муфтија вели: они су се били плахо поасили, нијесу видили Турчина, па и спремаше се у ешкију. Има ли каког безбоштва горег! И тај зликовац муфтија још у суду суди, а у Тавлици грми и облачи! Па да бог може ово дуље трпити?

Босански мухамеданци нешћедоше ићи никуд изван Босне, и то на основу фермана султана Мецида. С тога је само неколико табора туркуша у Софију отишло, а Бошњаци само границе чувају. Глас да су Руси Карс, а Црногорци Бар освојили обрадовао је крштени, а поразио некрштени и издајнички народ.

ЈАВНИ ПОЗИВ НА ЖУПАНИЈСКЕ СРПСКЕ ПРЕДСТАВНИКЕ

Бачко-бодрошке жупаније изванредна главна скупштина т. г. 22. новембра одржана, закључила је, да се избор жупанијски званичника дана 20. децембра одпочети и обавити има. — Да не би српски жупанијски представници на исти избор у Сомбору неприправни дошли. — у призрење узевши и ту околност, да је са свију крајева србски јавно жеља истакнута, да се у предмету ове жупанијске рештаурације овде у Сентомашу једна предходна конференција одржи, то за одговорити овом јавном позиву, ми долеподписани при данашњем нашем саветовању закључисмо, да се ради братског саветовања у истом предмету дана 9. децембра т. г. састанемо, на коју цељ учтиво позивамо како вирилце, тако исто све жупанијске представнике ове бачке жупаније, да би изволели дана 9. децембра по р. к. у 10 сити пре подне у дворани велике гостионице предстати. За нужни дочек долепотписани постараће се.

Уједно позивају се и она господа, која су намерна жупанијска звања потраживати, да би до тога дана овом одбору пријаву своју учинити не пропустила, тим пре, по што је јавна жеља, да Срби своје кандидате истакну.

У Сентомашу 27. новембра 1877.

Гедеон Дунђерски, Сава Кајански, Лазар Дунђерски, Арон Вујновић, Александар Дунђерски, Радивој Мудрински, Тоша Хаџић, Младен Грегоровић, Васа Стојковић, Мита Алексијевић.

НОВИ САД 19. нов. Због празника Ваведенија изаће идући број „Заставе“ у среду 23. о. м.

— У *„Новој Србији“* читамо, да ће од почетка декембра по нов. два пут недељно излазити у Београду политички лист на немачком језику с именом „Српска кореспонденција.“ Цена му је до краја године за Аустро-Угарску 1 фор. а. вр.

— За Босну обзиром на аустријске интересе на истоку јавља „Пел. Мел. Газета“: „Аустро-угарска је влада саопштила Русији и кнежевинама, које су заратиле, тачну границу интереса, које неће допустити да се дирну. Кажу, да је та изјава многим опасканма овде повода дала и да у Петрограду није баш добро дошла. Аустро-Угарска јавила је Србији, да продирање српских трупа у западну Босну неће трпети, а уједно је и Црну Гору опрезном учинила, да њезина војска преко Никшића у Ерцеговину прелазити несме. Дакле већ источну Босну Аустрија својевољно оставља Србији! Само лагано, ми ишчекујемо бољу изјаву!

НОВИЈЕ.

— *Делегације* су за 5. декембар сазване у Бечу.

— *Српска народна скупштина* сазвана је за 15. дек. у Крагујевац.

— *Заповедништво над Арнаутима*, који су се у услед црногорских победа дигли на Турке, предао је кнез Никола јуначноме Марку Миљанову.

— „Еаст. бице“ дознаје, да су султанови саветници у страховитој забуни. Султан би се с места мирно, кад се не би бојао, да ће пасти с престола. Светина је цариградска тако огорчена, да се не ће моћи избећи буна, како Плевно падне.

— Из *Букурешта* телеграфишу „Новом времену“, да се на Шипци предало 400 Турака. — Ђенерао Скобељев оздравио. — Игњатијев ће се вратити у главни стан, чим му истече допуст.

— Лорд Дерби рекао је некој депутацији, која је искала британску интервенцију: Он ће споменицу брижљиво проучити и поднеће је кабинету. Није истина, да спојна линија са Индијом иде кроз еуфратову долину. Докле је год линија суечког канала у Енглеза, остаје довољно свезе. Лорд Дерби сумња се, да би *Трапезунт*, кад би припао Русији, шкодио суечком каналу; пориче, да би у случају да Авгавистан и Кабул устану против Енглеске, индијски мухамеданци њих потпомагали; пориче, да је *Аустро-Угарска и у чему спремна на акцију*, кад би је Енглеска ободравала; а пориче и то, да је сила јавног мишљења произвела нерад британског кабинета. Влада се држи још од месеца маја 1876 једне политике. Турска се већ навикла, да не чека од Евглеске војничке помоћи. Дерби се енергично изражава против упуштања у рат без нужде, и вели, да умножавање гарнизона у средиземном мору не бива ни због какве опасности. Енглеска се од почетка рата држала условне неутралности. Без суизвољења портиног не може Енглеска послати флоту у Цариград, а порта ће по свој прилици за то суизвољење ставити услове, који се жошда не ће слагати с неутралношћу. У погледу Цариграда држи се влада са свим строго оних назора, што су Русији у почетку рата дипломатским изразима до знања стављена, на име, да Енглеска не може допустити, да Цариград пређе у друге руке. Цариград није у непосредној опасности: омаловажаване су тешкоће, што их је руска војска савлађивала и што ће још имати да савлађује. — Одговарајући на даљу примедбу вође депутације, рекао је Дерби најпосле: Евглеска је готова да посредује, ако буде узгледа за посредовање.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ

на срп. нар. повор. за време од 1 јула до 30. септ. 1877.

По 5 ф. Софија Пасковић.

По 3 ф. Др. Миша Полит, Стеван Јефтић, др. Илија Вучетић.

По 1 ф. 50 н. Др. Станојевић, Милица Јовановић.

По 1 ф. 25 н. Манојло Давидовић.

По 1 ф. Миша Димитријевић, Јефта Тешић, Јулка Будимир, Јован Бипарић, Живко Ђурић, Васа Пушибрк, браћа С. Јефтић, Јоца Чавић, Рахила Ђорђевић, Сима Лукачек и Гавра Мијатовић.

Корнел Јовановић. Ђока М. Поповић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Књижара браће Јовановића

у Панчеву

препоручује господи свећеницима, учитељима, црк. општинама и другима књигу:

НОВАЈ КАТАВАСНА

собраніе церковнаго пѣнія изъ Октоиха, Минеи и нинхъ богослужебнихъ книгъ напитае во дни недѣлныя и праздничныя употребляемаго на пользъ православнихъ Христіанъ сложенное.

коју је једна стручна свештеничка особа приредила и удесила тако, да се из ње може свршити вечерње, јутрење и литургија како недељом тако и о свима празницима преко целе године. Књига ова својим богатим садржајем надмашује све досадашње збирке ове врсте, које су под именом Осмогласника, Катавасија и др. познате. С тога ће она као ручна књига добро доћи не само ученицима богословских и педагошких завода и свима који желе црквено појање темељно изучити, већ уједно и нашим црквама нарочито оним, које немају Октоиха и Минеја in duplo. А ко зна како се поменуте књиге због своје високе цене и саобраћајних препона тешко набављају, тај ће нам признати да смо овим издањем једну велику потребу у црквеном погледу подмирили.

Књига је ова са своје ваљаности препоручена од преос. г. архијереја подручним црквеним општинама.

Цена од ф. 1 тако је малена, да је сваки набавити може.

Наручбине извршујемо тачно с платом у наточ. Књижари и препродавци добијају уобичајен рабат.

Панчево у јесен 1877.

Књижара браће Јовановића.

„СРПСКИ СОКО“

велики илустровани календар за годину 1878.

Цена је 50 нов. или 1 динар.

Наручује се у Новоме Саду у администрацији „Заставе.“ У Београду у књижари В. Валожића, као нашег главног и јединог комисионара за целу Србију.

Књижарама се даје обичан књижарски рабат, а остали растуривачи добијају 20%.

У Новоме Саду 16. новембра 1877.

УРЕДНИШТВО „СРПСКОГ СОКОЛА.“

☛ Јављамо да се

АБУКАЗЕМОВ КАЛЕНДАР

који је сад баш из штампе изишао, — код нас добити може. Цена му је 40 новч.

Пријатељима песме Змај Ј. Јовановића НА ЗНАЊЕ.

Готово је (и разашиље се предбројницима и претплатницима) најновије књижевно дело Змај-Јована Јовановића

ОТМА МУРАЊ-ГРАДА

од ЈОВАНА АРАЊА

превео Змај Ј. Јовановић.

☛ НАГРАЂЕНО ОД „МАТИЦЕ СРПСКЕ.“ ☚

Књига је формата 12-ине на 120 страна или 7½ табака

ЦЕНА је обичној књизи . . . . . 60 новч.

а на дупло-велин хартији боје наранџасте (шамоа) са сликом и са својеручним потписом прева-ђача Змај-Јов. Јовановића . . . . 1 фор.

или исто тако, ко би рад, са сликом песника Јов. Араања . . . . . 1 фор.

Препродавци и књижари добиће уобичајени рабат.

☛ Особито нека је на знање: **ко поједине егземпларе** наручи и новце напред пошље добиће исту књигу по пошти у завоју крстатом (kreuzband) **о нашем трошку** — иначе се шаљу егземплари **у наточ** (per Nachnahme) али без икаквог урачунавања за паковање и фрахтбриф, **осим једине поштарине.**

И овом приликом слободни смо поштовану публику читалачку упозорити и на предходне свеске **„Библиотеке за народ,“** и то

СВЕСКА I.

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ,

ремек-дело песника над песницима **владике П. П. Његуша.**

Цена је књизи 50 новчића.

СВЕСКА II.

ПРЕД ВАСКРС

БОЈНЕ ПЕСМЕ

Мите Поповића,

уворите песме ове будилнице посвећене су јуначком кнезу Црне Горе, Николи I.

Цена је књизи 1 фор. а са лепом сликом фотографијском кнеза Николе I. (у кабинет-формату) 1 фор. 80 новч.

У Н. Саду, на дан краља Милутина 1877.

СРПСКИ КЊИЖАРИ ИЗДАВАЧИ:

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

„НОВА ШКОЛА.“

Учитељима и пријатељима овога листа нека је за сада само толико знано, да ће „Нова Школа“ од нове године опет изилазити.

За који дан разаслаће се позиви свима нашим листовима а посеће и у све општине, у којима ће се опширније разложити: где ће и на који начин лист излазити, а наиме чиме ће се бавити.

Овим дакле нека је одговорено на многа пријатељска писма о даљем изилажењу „Нове Школе.“

Уједно молим сваког брата учитеља и остале пријатеље, да се у своје време скупљањем претплате што топлије заузму за распростирање „Нове Школе.“

Земун 9. новембра 1877.

МИТА НЕШКОВИЋ,
уредник „Нове Школе“.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Приликом уређивања стана болничке задруге трговачке омладине у Нов Саду, приспели су задрузи овој следећи дарови:

Од госпође Христине Живановић, Љубице Димовић и Терезе Ханцлих по један јастук перја, Француске Пучаји један јастук перја са две навлаке, Софије Адамовићбе велики слика у оквиру, од гдн. С. А. Кутпа 2 два простирача уз кревет, а ђице Савета Јеленићева, Мара Ђорђевићева и Милева Стаматовићева примише све у кројење и шав спадајуће ствари, наиме креветне чаршаве, завесе и два огртача бесплатно у посао, које су оне својим трудом најбоље и најукусније извршиле.

Овака племенитост и човечанство коју су гореименовани овој задрузи указали и милостиву наклоност коју су они заводу обратили, обвезује одбор ове задруге на највећу и најосетљивију благодарност.

И у смислу закључка XV. одборске седнице, изражује управљајући одбор овим у име целе задруге, госпођама, господару и госпођицама овим своју најтоплију благодарност са неограниченим поштовањем и одношћу на даровима и труду њиховом.

У Новом Саду из XV. одборске седнице „болничке задруге трговачке омладине“ држане 3. новембра 1877.

Петар Керчевић, перовођа. Ђока М. Поповић, председник.

ПОЗИВ

у седницу књижевног одељења „МАТИЦЕ СРПСКЕ.“

Позивају се сви чланови књижевног одељења „Матице српске“, да изволе доћи у седницу, која ће се држати у недељу 20. новембра (2. декембра) о. г. у 9 и по сахата пре по дне.

Из седнице књижевнога одбора „Матице српске“, у Новом Саду 5. (17.) новембра 1877.

Председник „Матице српске“,
Стеван Брановачки с. р.
А Хаџић с. р.
секретар.

✝

Са болном душом јављамо нашим милим рођацима, драгим пријатељима и познаницима да нам је наша незаборављена млађана 3 годишња ћерка

АНЂЕЛКА

у Фелдварцу, у гнусној и тешкој болести — пакленом дифтеритису 29. окт. т. г. умрла; она је сарањена у српскоме гробљу поред њене већ на велику жалост пре умрше нејаке браће: Стевана — дечански, Владете и Милана, — тужно је оплакују још рођена браћа: Иван ђимназиста I. раз. у Н. Саду и мали Спасоје.

Нека је мир њеном росном пепелу. —

У Фелдварцу 14 новембра 1877.

Тужни родитељи:

Тома Иванић общ. бележник отац. **Марија** рођ. **Крестић** мати.

Курз бечке берзе 19. нов. (1. дец.

5% металици	63 55
5% народног зајма	66 70
Државни зајам од 1860 г.	112 50
Акције банчине	807 —
Кредитне акције	209 50
Лондон	118 80
Угарске разтеретнице	78 —
Темишварске разтеретнице	77 50
Ердељске разтеретнице	76 —
Хрватско-славонске разтеретнице	85 —
Сребро	105.65
Ц. кр. дукати	5.63
Наполеонори	9 53
Немачке марке	58 70

ОГЛАСИ.

Са врло умереном ценом могу се преко 1000 комада ораових планака од 1 до 7 палаца дебели у разним ширинама и дужинама, преко 30 комада трупаца од 8—8 до 15—15 палаца дебљине — добити, даље имаде до 500 комада кундака, и неколико стотина комада одпадака од кундака који се могу за стругаре — Drechsler — а и за столаре, за асталске ноге или столице употребити — може се закључити и израда ораових планака или трупаца до 20.000 кубични стопа.

Ближа извешћа могу се у гостионици код златнога Лава у Митровици дознати. 1—3

ДВА ОДРАСЛИЈА ДЕЧКА

који желе учити штампарску радњу могу одмах ступити као ученици у „српску народну задружну штампарију.“ — Исти морају бити овдашњи и да су бар I. ђимназ. раздр. свршили.

УПРАВА
Срп. нар. задр. штампарије.

НОВИ САД 1875. сребрне медаље. **ЗВОНА** СЕГЕДИН 1876. за заслугу.

у свакој величини, са одређивањем гласа (тона) у напред. Особито препоручујем мој изналазак пробијена (durchgebrochen) звона, која имају особито добар тон, тако, да такво звоно од 100 фунти тежине равна се с другим од 170 фунти. Наноге извршујем брзо и тачно; с тога се препоручује публици

Антон Новотни,
звоноливац у Темишвару.
6—6

БАШ САД ПРИСПЕЛО!

Ново слање и на овом времену особито препоручено

ОРИГ. ФЛАША 60 нов. а. вр **Др. М. Коха** ОРИГ. ФЛАША 60 нов. а. вр.

УНИВЕРЗАЛНО ГОРКО ПИЋЕ ОД СТОМАКА

које је састављено од најлековитијег биља и може се препоручити као изврсно ублажавајуће средство против слабости стомака, кад се нема апетита, против слабог сваривања и болести доњега тела, које отуд долазе, а већ је многим сведочбама признато.

У ПАНЧЕВУ може се добити у оригиналним флашама по 60 нов. свагда ког г. апотекара В. Х. ГРАФА.

Даље је у истој апотеци примљен нов и прави

СОК ОД ЈЕЛОВИНЕ,

као најсигурније и најснажније природно средство против улога, ревматизма, слабости нервне, болести у крстима и ревматичне зубобоље по 40 н. — За тим апотекара

Албрехта Дитриха лек од прозеба,

којим се промрзотине натру, па их за цело нестане. Од тога флашица стаје 30 н.

Др. мед. ХОФМАНА

бели сируп од биља за груди,

ненадмашан домаћи лек против боља у органима дисања, као: промуклости, слузавости, кашља и зацењивања кашаљног, запаљења душника у флашама по 2 фор., 1 фор. и 50 н, свагда се може добити прави код апотекара В. Х. ГРАФА у Панчеву. 4—10

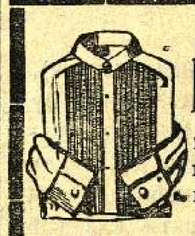

РАДИ РАТА

морадоше велике пошиљке рубља на исток изостати, присиљена је

творница рубља за опрему невеста

од

А. Штрауса у Бечу, Rothenthurmstrasse 21.

све преостале мање и веће пошиљке, као: мушког, женског и дечијег рубља, платна, цепи марама, чаршава, и т. д. само да се велико стоваришће што брже разпача, уз следеће веома јестине цене разпродати.

☛ У место два само једну форинту. ☚

	пре	сада
1 гаће	ф. 1.50	—.75
12 енгл. марама од батиста са бојадисаним крајевима и порубљени	ф. 2.—	1.—
1 мушка кошуља од ширтинга глатка или пашивених прсију	ф. 2.—	1.—
1 бојадисана кошуља најновији крој	ф. 2.—	1.—
1 енглеска трико-кошуља или гаће, бела, или бојадисана	ф. 2.—	1.—
6 фини марама од батиста са бојадисаним крајевима и порубљени	ф. 2.—	1.—
6 најновији троструки огрлица	ф. 2.—	1.—
1 шлинг женска кошуља од ширтинга	ф. 2.—	1.—
1 елегантне женске гаћице порубљене и искићене	ф. 2.—	1.—
1 најфинији порубљ. корзет од ширтинга	ф. 2.—	1.—
6 зајемчени марама од платна	ф. 2.—	1.—
1 платнене гаће	ф. 2.—	1.—
1 бојадисана кошуља од кретона	ф. 3.—	1.50
1 бела мушка кошуља, глатка на прсима	ф. 3.—	1.50
1 богато искићена женска кошуља	ф. 3.—	1.50
1 фино везене женске гаћице, укусно израђене	ф. 3.—	1.50
1 доњна женска сукња од ширтинга најбољег кроја	ф. 3.—	1.50
1 мушке гаће од румбургерског платна	ф. 3.—	1.50
1 енглеска оксфорд-кошуља, најновија мустра	ф. 4.—	2.—
1 мушка кошуља од румбургерског платна са нашивеним прсима	ф. 4.—	2.—
1 врло фина кошуља за балове, руком везена најновијег кроја	ф. 4.—	2.—
6 пари фини енглески наруквица	ф. 4.—	2.—
1 фино везена кошуља, богато искићена	ф. 4.—	2.—
1 елег француски корзет са везом	ф. 4.—	2.—
1 доњна жен. сукња са богатим накитом	ф. 4.—	2.—
1 женске гаћице, од најбољег порхета глатке и богато удешене	ф. 1.—	1.25 1.50
1 сукња од најбољег порхета, глатка и богато урешена	ф. 1.50	2.— 2,50
1 корзет од предена порхета, глатак и богато искићен	ф. 1.25	1.50 2.—
1 најфинија мука кошуља од румбургера, глатка или са порубчићима	ф. 2.50	3.— 3.50 4.—
1 најфинија мушка кошуља од румбургера разно везена	ф. 3.50	4.— 4.50 5.—
1 женска кош. од платна глатка	ф. 1.50	2.— 2.50 3.—
1 женска кош. од платна фино везена	ф. 2.50	3.— 3.50 4.—
1 ком. порх. финог 30 рифи	ф. 7 50	8.— 9.— 10.— 11.—
6 чаршава, ширина 9/4 без шва		ф. 9.— 10.—
6 чаршава најфинији, ширина 9/4 без шва од чистог платна		ф. 13,50 14 50 16,50
1 столна оправа за 6 особа од цвилиха и дамаста	ф. 3,—	3.50 4.— 4.50 5 50
1 столна оправа за 12 особа од цвилиха и дамаста	ф. 8,50	10.— 11.— 12.— 14.—
1 комад домаћег платна 30 рифи, ширина 4/4	ф. 5,50	6.50 7.50 8.—
1 комад креас-платна 46 рифи ширина 5/4	ф. 16.—	17.— 18.— 18.50
1 ком. ирлендера или холендера 50 рифи, ширина 5/4	ф. 18.—	19.— 20.— 22.— 24.— 27.— 30.—
1 комад румбургерског платна 54 рифи, ширина 5/4	ф. 24.—	27.— 30.— 33.— 36.— 40.— до 60.—
12 пешкира од цвилиха или дамаста	ф. 3.—	3.50 4.— 5.— 6.— 7.— 8.—

Ко купи најмање за 50 ф. добија **БАДАВА: 1 столну оправу за шест особа од дамаста или 24 ц. пне мараме.** 27—30

Писмене наручбине обављају се уз припослану своту или пошт. подузећем најбрже и најсавесније. Ценовници и погодбе за опрему невеста шаљу се бадава.

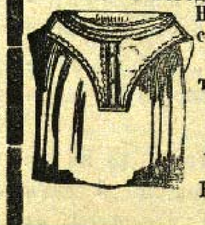

Наручбине уз припослане повце или подузеће одправља **творница рубља за опрему невеста** од А. ШТРАУСА У БЕЧУ (A. Strauss, Wien Rothenthurmstrasse 21)

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.